

**Tractatvs De Præventionē Ivdiciali [!], Sev De
Contentione Ivrisdictionvm**

Tonduti, Pierre François de

Lvgdvni, M.DC.LXXIII.

Capvt XXIII. De Præuentione Iudicum & Notariorum in causis Fiscalibus,
Criminalibus, vel Ciuilibus. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98370](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98370)

Hoc tamen in Gallia non obseruatur, sed prosecutio fieri solet coram Ordinariis Regiis laicis sub nomine Procuratoris Generalis Regis, aut eius Substituti, absque eo quod Iudex Ecclesiasticus possit se immiscere in huiusmodi negotiis, ut inter ceteros testatur Brodeau ad Louet, *lrr. N. n. 5. colum. ult.* quæ tamen Gallie consuetudo est iuri contraria, & aduersatur iurisdictioni Ecclesiasticæ, quam habent Episcopi de iure, & ex dispositione Concil. Trident. *sess. 22. de reformat. cap. 8.* qua cauetur, Episcopos etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegatos in casibus à iure concessis esse exequutores omnium piarum dispositionum, tam in vltima voluntate, quam inter viuos relictarum; & omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sūt, ipsos ex officio suo iuxta præfata Sacrorum Canonū statuta cognoscere & exequi debere, non obstante quacumque consuetudine etiam immemoriali, priuilegio, vel Statuto: Quod procedit, etiam si ageretur de eo qui peteret causam remitti ad suum Conseruatorem, sub prætextu priuilegij Vniuersitatibus concessi: vt declarauit Sac. Congr. teste Barbof. *in notis ad dict. c. 8.*

Et non modo potest Episcopus, vel alius Iudex Ecclesiasticus procedere ciuilitè in huiusmodi negotiis legata pia tangentes, sed etiam criminaliter in casibus in quibus locus est actioni criminali, per regulam generalem quam affert Farinac. *conf. 85. num. 133. & 136.* quando videlicet causa criminalis incidit in ciuilem vel ab ea dependet, vt ibi per eum.

Vnde aliàs in quadam causa introducta coram Illustriss. Episcopo Cuaalicensi consului, & secundum meam opinionem fuit iudicatum, Episcopum esse iudicem competentem in quadam causa lacerationis testamenti, in quo continebantur quedam legata pia in fauorem Ecclesiæ, quamuis accusatio esset instituta contra laicos, & cum Iudex Ecclesiasticus procedere possit contra quoscunque fraudem committentes in Ecclesiæ præiudicium. Innoc. Abb. Anchar. & alij in *cap. cum sit generale 8. de foro compet.* & est bonus text. in *cap. 2. de priuileg.* per quam dicunt DD. quod non solum inuatores rerum Ecclesiæ, sed etiam omnes alij qui in negotiis Ecclesiæ tangentes fraudem committunt, per iudicem Ecclesiasticum puniri possunt, cum tale delictum sit mixti fori, vt bene Barbof. in *dicto cap. 2. num. 14. de priuileg.* Innoc. in *dicto cap. cum sit generale.* Cuius hæc sunt verba, Cognoscat Ecclesia non solum de rapina, sed de qualibet etiam oppressione, immo si de fraude in contrarium Ecclesia habita agatur. Et si pars aduersa neget fraudem, nihilominus proceditur in materia principali.

Idem tenet Abb. in *eodem cap. num. 7.* & Ad hoc enim vt iudicium inchoetur tanquam coram competenti, sufficit in libello allegasse qualitatem tribuentem iurisdictionem, etiam si non sit vera, dummodo non constet illam esse falsam, Felin. in *dicto cap. si Clericus laicum, num. 3. de foro compet.* & Tales enim Ecclesiæ fraudatores, licet propriè non committant sacrilegium, illud tamen committunt improprie, vt dicit Abb. in *dicto cap. cum sit generale, num. 6. in fine.* Sequitur & explicat Ancharan. *ibid. num. 6. & 7.* & qui etiam hoc ampliat, vt locum habeat etiam si nulla adesset negligentia iudicis laici. Et tradunt omnes in *eodem cap. cum generale.*

Et quamuis dies fideicommissi nondum euenisset in fauorem Ecclesiæ, tamen dixi agi posse ex priuilegio speciali aduersus lacerantes testamentum, contra quos ante euentum conditionis substitutus agere potest. Peregr. *de fideicom. art. 41. num. 5.* & Et hoc

casu datur duplex actio, videlicet furti, & legis Aquiliæ. Et furti quidem actio statim datur, *l. qui tabular, 27. §. fin. l. sed et si, 31. §. si quis tabulas, l. quidam 32. ff. de furt.* Immo etiam locus est pænæ *l. Cornelia, de falsis.* per text. in *l. 3. §. si quis dolo, vers. Et posse.* & ibi Bart. *ff. de tab. exhib. f.* Immo etiam filius lacerans testamentum paternum, seu priuatur legitima, Alexand. ad Bart. in *l. si quis cum falso ff. de fals. nec non Trebellianica, Farinac. de falsis & simulat. q. 150. num. 169.*

Episcopus autem hoc casu, & in omnibus alijs casibus in quibus procedere potest contra laicos, potest procedere etiam per capturam, quando illi locus est, potestque habere familiam armatam, ex Concil. Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 3.* in illis verbis. *Per personarum distinctionem per suos proprios, aut alienos executores.* Barbof. *de Episcop. part. 3. alleg. 107. num. 8. vers. Sed contrarium.* Tusch. in verbo *Iudex, conclus. 446. n. 46.* Et potest etiam laicos condemnare ad pœnam pecuniariam, & confiscationem bonorum, Tusch. *ibidem n. 47.* Adeo vt non teneatur invocare auxilium brachij secularis, Ceuall. in *tract. de violent. p. 2. q. 93. fere per totam.* Et plures allegat Barbof. ad *dictum Concil. Trident. sess. 25. de reformat. c. 3. num. 35.*

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione Iudicum & Notariorum in causis Fiscalibus, Criminalibus, vel Ciuilibus. Vbi ostenditur differentia inter causas Criminales & Fiscales. Et quando Iudex, vel Notarius Camerae procedere debeat in causa, non obstante præuentione Officialium, seu Notariorum criminalium. An & quando Iudex & Notarius criminalis procedere possint in causa ciuili incidenter proposita, vel è contra ciuili in criminali. Vtrum Iudex criminalis procedere possit super solo partis interesse. Et circa hoc explicatur Statutum Auenionis, De eo qui furtum & rapinam passus est. Vtrum fiscus totam causam discussionis trahat ad suos Iudices: Quid si fiscus in aliqua causa interueniat vti tertius.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuatum Principis patrimonium in quo consistat.
 - 2 Patrimonium fiscale quid sit.
 - 3 Quæ sub patrimonio fiscali comprehendantur.
 - 4 Causæ patrimonij fiscales sunt apud iudices & notarios camerales tractandæ.
 - 5 Causæ priuati Principis patrimonij coram iudicibus & notariis non Camera libus decidende sunt.
 - 6 Causæ criminales & fiscales quomodo inter se differant.
 - 7 Conductores vel emptores reddituum fiscalium, coram iudicibus & officialibus Camera, actiones pro rebus fiscalibus proponere debent.
- Vtrum fiscus possit totam causam discussionis trahere ad Iudices fiscales.

Quando

Quando fiscus comparet vti tertius totam causam trahit ad suos iudices: quod procedit in causis cameralibus, non autem in criminalibus.

8 Si reus sit in flagranti crimine deprehensus & poena sit certa, adeo ut non sit opus vllum formare processum, causa cameraliter est tractanda.

9 Dm agitur de illis qui sibi mortem conseruerunt, si formandus non sit processus, sed solum bona fisco applicanda, cameraliter; si vero processu sit formandus criminaliter proceditur.

10 Index civilis, vel notarius possunt incidenter in causa criminali procedere.

11 Falsus testis deponens in causa civili, vtrum possit incidenter iudicari scribente Graffario civili.

12 Index & Notarius criminalis, possunt incidenter procedere in causa civili.

13 Index criminalis si non potest condemnare ad poenam delicti, non potest etiam condemnare ad interesse partis.

14 In crimine concussionis & extorsionis pecuniarum, Index & Notarius civilis procedunt etiam ad poenam & punitionem delicti.

15 Officiales criminales procedere possunt super interesse solo partis, si de eo per partem facta fuerit ab initio protestatio.

16 Explicatur statutum Auenionis de eo qui furum, vel rapinam fecit. libro tertio, rubr. 4. articulo primo.

Vtrum Dominus possit dimittere pradia sua ad depascendum inuito Domino iurisdictionali.

Quando animalia damnum dederunt, vtrum Dominus pradij possit consentire damno in prauitatem mulctam qua deberetur Domino iurisdictionali.

Dominus gregis tenetur de damno pastoris.

17 In fisci preiudicium an praueniatur si causa sit coperta civiliter. Remissio.

SUPPONENDUM est in primis, Fiscum seu Cameram habere suum patrimonium cum eius redditibus, distinctum & separatum à privato ipsius Principis patrimonio, quale est exempli gratia, si quid ipsi Principi legatum, aut testamento relictum fuerit: hoc enim Principis priuatum patrimonium nuncupatur, Crauet. de antiqu. temp. parte 4. §. absolutis, num. 33.

Sed questio est valde practica, vtrum Fiscus totam causam discussionis generalis trahere possit ad suos Iudices fiscales quado comparet pro suo interesse tanquam vnus ex creditoribus communis debitoris, siue citatus fuerit in illo iudicio, siue sponte compareat. In hac questione verior est sententia Fiscum totam causam trahere ad suos Iudices & Notarios fiscales: prout bene comprobatur Salgad. in labr. credit. part. 1. c. 7. n. 14.

Nec solum Fiscus totam causam trahit ad suos Iudices quando comparet in iudicio discussionis; sed etiam in aliis causis, si compareat tanquam tertius oppositor pro suo interesse, totum negotium tractandum est coram Iudice fiscali, propter speciale fisci privilegium: prout bis decisum testatur Fontanel. decis. 557. num. 12. & sequ. & probatur per text. in l. 1. & 2. Cod. si aduers. fisco. Mastrill. de Magistrat. lib. 1. cap. 4. num. 12. qui hoc ampliatur num. 13. etiam si Fiscus compareret vti vocatus in euictionem: quā sententiam sequuti sumus superius cap. 20. n. 21. Carleual. de iudic. tom. 1. disp. 2. num. 670. & 703. Cancr. lib. 2. cap. 16. num. 42. Quod intelligendum

est vt procedat, quando agitur de causis concernentibus patrimonium Principis, non autem causis Cameralibus, sed simpliciter criminalibus, vt probatur inferius, c. 30. per tot.

Aliud verò nuncupatur patrimonium fiscale, 2 quod ipsi competit tanquam Principi, Alexand. consil. 6. num. 5. vol. 4. Ferrer. in noua addit. ad Guid. Pap. decis. 416. circa medium. Surd. decis. 1. num. 11. Ioseph. Ramon. consil. 37. num. 92.

Inter bona vero quæ de Principis patrimonio sunt, numerantur vectigalia, portus, exactiones super sale, & similes, Rosent. de feud. cap. 5. conclus. 34. numer. 1. Et iura ista enumerat Bald. super feudis, in tit. Quæ sunt regal. num. 5. nempe bona vacantia, confiscationes, commissa, & similia.

In causis Cæsaris patrimonium concernentibus, 4 hoc est Principis supremi, quæ ad diuinam domum pertinere dicuntur, causa cameraliter tractanda est, & sic per procuratores & officiales Cameræ, leg. 2. Cod. vbi causa fiscal. & Causæ vero priuati patrimonij coram iudicibus ordinariis & Graffariis non cameralibus terminari debent, ex Bartol. in leg. 1. Codic. de fide instrument. lib. 10. num. 7. Peregrin. de iure fisco. libr. 6. tit. 4. numero 3. Mastrill. de magistrat. lib. 5. cap. 9. numer. 341. & Bene explicat lla. consil. 100. volum. 1. Vbi ostendit causam dici criminalem quando agitur criminaliter, & poena est applicanda fisco, sed non propterea est fiscalis, licet tangat interesse fisci. Sed postquam quis cōdemnatus est ob crimen, si contendatur de bonis damnati, ista bene diceretur causa fiscalis, idēque in similibus dicendum esse existimat. In his igitur causis fiscalibus soli officiales Cameræ procedunt, iudices vero, & notarij ordinarij criminales, in causis criminalibus. Vt bene explicat Peregr. in tract. de iure fisco. libr. 7. tit. 1. num. 2. Fatinae. in fragm. littera F. num. 180. & 181.

Quod non solum procedit quando fiscus agit per se, sed etiam quando agunt conductores, vel emptores iurium fiscalium Peregr. dicto lib. 6. tit. 4. n. 3. Fatinae. vbi supra, num. 182.

Verumtamen quando delictum adeo notorium 8 est, vt probatione non indigeat, nec vllus formandus sit processus, nec accusatio aut inquisitio facienda, nec opus sit aliqua cōdemnatione, quia reus habetur pro confesso & condemnato, vtpote quod in flagranti crimine sit repertus, aut alia ratione; tunc quia non agitur nisi de appellatione, seu exactione facienda in fauorem Cameræ, ideo soli iudices & Officiales Cameræ procedunt, & scribunt in locis vbi adsunt distincti iudices, vel notarij Camerales, Peregr. in dicto tract. de iure fisco. lib. 4. tit. 4. num. 12. vers. Superest vt videamus & tradunt DD. in dicta l. 2. Cod. vbi causa fisco. & vbi ponitur exemplum de eo qui sibi metu criminis mortem conscivit, qui si post criminis accusationem fuerit deprehensus mortuus, causa dicitur fiscalis, quia tractatur dumtaxat de incorporatione bonorū, super crimine verò, nullū opus est formare processum: Nisi hæredes defuncti probare vellent eum non metu criminis se interfecisse, quia hoc casu non merè fiscalis, sed criminalis causa diceretur, & iudex ordinarius esset ad eundem scribēte Graffario criminali. Eodēq; modo dicendum est si Notarius, seu Graffarius Cameralis prætenderet scribere in causis cōtrauentionum, pedagiorum, & gabellarum, ac similibus iurium fisci, seu Cameræ, si super hoc sit formandus processus, testes examinandi, defensiones faciendæ, & cætera quæ in causis criminalibus fieri solent, cognitio spectat ad Iudices & Graffarios

criminales ordinarios. Si vero non sit formandus processus, ut potest, quod delictum sit notorium, & poena sit certa, aliter de sola poenæ exactione tractetur, solus iudex vel Notarius Cameralis procedere debet, iuxta conclusiones superius ex lasone Peregr. Farinac. & aliis firmatas.

His ita expeditis, quia causæ criminales non solum cum fiscalibus, sed etiam cum ciuilibus comparari possunt, superest ut videamus, quomodo iudex vel Notarius ciuilis de causa criminali cognoscere vel in ea scribere possit; & est contrā, quid dicendum sit de Notariis, vel iudicibus criminalibus, ubi tales sunt, respectu causarum ciuiliū. Qua in re omisissis superfluis, sit

¹⁰ Prima conclusio, quando causa est ciuilis & ciuilitate intentata, iudex vel Notarius causæ ciuilis possunt in causa criminali incidenter intentata procedere. Probat hanc conclusio, quia licet officia circa iurisdictionis exercitium confundi non debeant, *l. nemo*, & *ibi gloss. in verb. Auxilium, Cod. de iurisd. omni. iud.* & unus non debeat in alterius officio se intromittere, *leg. soleamus*, §. 1. & *ibi DD. ff. de iudic.* adeo ut nec de consensu partium prorogatio facta hoc casu valeat, *Clar. in §. fin. quest. 42. numero 2.* Tamen hoc non procedit quando criminalis actio incidit in ciuilem, & non principaliter, sed incidenter de ea tractatur, ut potest quod originem ducat, & descendat ex eodem facto, pro quo ciuilis actio fuit intentata, ut per *Gloss. Bart. & alios communiter, in l. interdum*, §. qui furem, ff. de furt. Et probatur per text. in *l. quoties*, 3. C. de iudic. & in *l. si lis pecuniaria* 11. cum *ibi notariis*, C. ad leg. Corn. de fals. ubi ostenditur, iudicem posse cognoscere incidenter de causa, in qua alioquin incompetens fuisset, Farinac. de accusat. quest. 1. n. 57. Buccaron. in tractat. de d. ffer. inter iudic. ciuilem & crimin. differ. 127. num. 10. Vant. de nullit. in tit. de nullit. ex defectu iurisd. o. d. num. 48. versic. Quæ simili modo. Plures allegat Giurb. conf. 80. num. 28.

¹¹ Exemplum poni potest in teste qui falsum deposuit in causa ciuili, nam is potest puniri à iudice qui habet iurisdictionem limitatam ad causas ciuiles, saltem poenā extraordinariā, ut per Menoch. lib. 1. arbit. iudic. quest. 91. num. 2. cum pluribus aliis quos citat & sequitur Farinac. de testib. quest. 67. num. 38. & de accusat. quest. 1. n. 59. & segg. Vbi bene explicat quomodo hoc procedat tam in iudice ordinatio quam in delegato, adeo ut superfluum foret illius dicta hic transcribere, solum circa materiam nostram aduertendum est, quod si Notarius ciuilis scribat in causa ciuili in quam incidat criminalis, & agatur de iudicibus ordinariis, qui hac in ciuitate, & prouincia Comitatus Venassini habent vtramque iurisdictionem, sicut iudex ciuilis simul & criminalis iudicans causam ciuilem & in ea procedens, condemnat etiam & procedit in causa criminali incidente, etiam ad poenam ordinariam; ita & Notarius ciuilis causam suam coram eodem iudice continuare potest usque ad sententiam & illius executionem inclusit. Atque ita obseruatur, Quæ omnia intelligenda sunt, dummodo causa criminalis incidens in ciuilem, sit talis, ut sine ea ciuilis terminari non possit, ut dicit Menoch. de arbit. dicta qu. 91. num. 8. Vbi ita intelligit *l. quoties*, 3. Cod. de rei vend. car.

¹² Secunda conclusio, Eodem modo iudex, vel notarius criminalis potest incidenter cognoscere, vel scribere in causa ciuili, quando incidit in criminalem; ut fusc explicat Farinac. dicta quest. numero 62. & multis sequent. Vant. de nullit. ex defectu iurisd. or-

din. n. 47. vers. Et præmissa. Peguer. decis. 79. Borell. consilio 78. Buccaron. dicta differ. 127. numero 52. Clar. in practic. §. fin. quest. 38. num. 13. Guazzin. de defens. reorum, defens. 1. cap. 12 per totum, apud quos alij citantur, Ricc. collect. 4220. Merlin. contr. cap. 19. n. 5.

¹³ Tertia conclusio, In casibus in quibus iudex non potest reum condemnare ad poenam delicti, non potest illum condemnare ad interesse partis ciuilis; & ideo non valet sententia per quam iudex condemnat reum ad interesse partis, & eum absoluit à delicto, de quo fuit accusatio instituta. *Natt. consil. 407. n. 14. lib. 2. Bertazol. consil. 232. lib. 1. Crescent. dec. 5. de iudic. Farinac. consil. 176. n. 15. Rot. decis. 55. n. 1. post consil. Farinac.*

¹⁴ Quarto conclusio, In crimine barataria & concussionis seu extorsionis pecuniariæ, speciale est, ut iudex qui de causa ciuili cognoscit, & per consequens notarius qui non habet officium criminale, procedere possit etiam ad condemnationem ex eodem processu ciuili, Farinac. de var. ac. diuers. crim. q. 111. n. 182. & 184.

¹⁵ Quinta conclusio, Iudex & notarius criminalis possunt procedere, iudicare, & respectiue scribere, dum de solo partis ciuilis interesse tractatur omisso vel dilato iudicio & condemnatione criminis, quando coram ipso fuit introducta causa depēdens à delicto, & pars noluit agere ad poenam, sed solum ad consecutionem suorum damnorum & interesse, Farinac. consil. 69. num. 4. ubi bene hoc explicat, ad intellectum decisionis Rotalis ibidem allegatæ, quidquid cum reprehenderit Guazz. dicta defens. 1. c. 12. num. 19. Nam ibidem in tertio casu Farinacius expresse declarat, quando pars offensa coram iudice criminali agit solum ad reparationem proprii interesse, & non ad poenam, idem iudex potest super solo interesse ciuili partis pronunciare. Vnde inferitur explicatio Statuti Auenionensis lib. 3. rubr. 4. de eo qui furt. vel. rapin. fecit, aut passus est, art. 1. ubi dicitur quod si is qui furtum, vel rapinam passus est, petierit facultatem à iudice capiendi, seu pignorandi personam vel bona furis, vel raptoris, ad effectum ducendi ad carceres vel ad Curiam, iudex teneatur dare licentiam, & seruientes ministrare, cauto idonee casu quo indebit, &c. Quia licet in vim illius statuti procedatur ad incarcerationem, vel alias executiones contra eum qui furtum, vel rapinam fecit, scribente Notario criminali, tamen idem Notarius potest procedere super solo partis interesse, & iudex super eo solo pronunciare, quando in initio pars protestata fuit se solum velle prosequi suum interesse ciuile, per ea quæ iam deduximus, & quibus assentitur Gratian. discept. forens. cap. 144. num. 70. & n. 63. Guazz. dicta defens. 1. cap. 12. num. 18. Buccaron. differ. 127. num. 6. Rot. decis. 55. potest 2. volum. consil. Farinac. Idem Farinac. consil. 210. n. 14. & qu. 1. de inguist. n. 65. in fine. Ricc. collect. 1883. Ioseph. Ramon. consil. 52. n. 8.

¹⁶ Sed dubitari potest, utrum Officiales Domini Iurisdictionalis possint prosequi causam damni dati, ad poenam seu multam, inuito eo, cuius prædium damnum illatum fuit: veluti si Dominus prædij, cui damnum est illatum, dicat *Ego abandonari*, (ut barbaro DD. verbo vtat) seu dimisi prædium meum Titio animalia sua depascanti intra meum prædium. Respondeo non posse hoc casu Dominum, eiusve Officiales procedere iudicio criminali. Quia volenti Domino non fit damnum nec iniuria: Et cum quilibet sit suæ rei moderator & arbiter, non debet alicui prohiberi ne herbam vel fru-

Aut proprij prædij ad pastum animalium, aut alia amicorum commoda concedere possit, & donationis titulo transferre: ita determinat Petr. Antibolus in tract. de munerib. §. 4. num. 202. & 203. dicens se credere hanc esse puram veritatem. Et licet Domini iurisdictionales agrè ferant, & opinio ista illis non placeat, ipse de hoc non curat, cum talis sit veritas: & hanc opinionem Ego sequor, licet sicut cæteri interessè habeam.

Sed posito quod sine mea licentia amicus meus herbam prati mei acceperit cum suis pastoribus, me infcio, & in illo actu deprehensus fuerit per banneros seu saluarios, & territorij custodes, vtrum eo audito possim consentire huic damno in præiudicium banni Domino iam quæsiti? Respondet Antibol. loco citato, num. 204. distinguendo plures casus. *Primus est*, si tempore quo mihi nunciatum fuit damnum fuisse datum, vel fructus collectos, ego statim declaro hoc mihi gratum esse: & tunc non queritur ius Domino propter meam acquiescentiam, *Secundus casus est*, si mihi ante non placebat quod fructus caperentur, sed nunc mihi placet, & ipse accipiens credebatur quod mihi placeret; vel quod si scirem ipsi non displiceret: & hoc etiam casu nulla multa debetur Domino. *Tertius casus*, si tempore quo sciui damnum, ego conquestus sum, sed hodie mihi placet, & hoc casu multa debetur Domino: quia consensus illius, ad quem prædium pertinet, non potest præiudicare iuri quæsito Domino. *Quartus casus*, quando versamur in dubio, vtrum videlicet Dominus prædij permissurus esset, an non: & hoc casu, considerata qualitate personarum, veluti si ageretur de affinibus, consanguineis, vel amicis, præsumendum est quod Dominus prædij, si sciisset hoc esset permissurus, alias non præsumitur. Hæc omnia singulariter probat Antibol. d. n. 204. in tract. de munerib. §. 4. vel ut ipse dicit, potest deferri iuramentum purgationis. Hic autem obiter advertendum est, quod Dominus gregis tenetur de damno pastoris, & sic pro damno dato Iudex potest procedere contra Dominos, seu contra Dominorum bona, & Pastores: Ceuales de violentia, quest. 11. num. 50.

17 Vtrum autem superveniente publicatione bonorum delinquentis causa iam cœpta civiliter tractanda sit: dicemus infra cap. 26.

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

De præuentione per inhibitiones de turbando in possessione; vbi explicatur regula quæ habet, quod idem Iudex qui cognouit de possessorio, cognoscere debet de petitorio. Et quando Iudex causæ præparantis debeat etiam esse Iudex causæ præparatæ. Et quando ille qui fuit Iudex super possessorio, possit & debeat esse Iudex super petitorio, & è contra.

SVMARIVM.

1 Possessorium & petitorium coram eodem Iudice tractari debent. Intelligi ut infra n. 3. & seqq.

2 Iudex causæ præparantis, debet etiam Iudex esse in

- 3 Causa possessory finita, potest alius Iudex adiri ex multorum sententia.
- 4 Alij tamen contrarie fuerunt opinionis. Quomodo verum sit, illum qui Iudex est petitorij esse Iudicem possessory, & è contra per plures causas declaratur.
- 5 Inhibitio de turbando in possessione æquipatur causæ iactationis.
- 6 Præuentionis effectus non prodest.
- 7 Executione finita, potest alius Iudex adiri. & supra num. 3.
- 8 L. nulli, Cod. de iudic. intelligenda est de iudicibus delegatis. Alij tamen contra, eodem numero 8.
- 9 Si pars inhibita acquiescat inhibitionibus, causa inhibitionum est finita.
- 10 Iudex causæ præparantis quomodo debeat esse Iudex causæ præparatæ, vel è contra.
- 11 Quando citatus potest plures adire Iudices competentes, tunc Iudex causæ præparantis non debet de necessitate esse Iudex causæ præparatæ.

V A S I T V M fuit vtrum Iudex aut Notarius qui præuenerunt per inhibitiones factas hæredi donatoris de turbando donatarium in pacifica, & quiescente possessione rerum donatarum, iure possint impedire quo minus ipse hæres acquiescens inhibitionibus quoad possessorem, possit coram Iudice competenti per eum eligendo agere ad nullitatem dictæ donationis.

Et prima quidem facie videbatur pro præuentione concludendum. † Quia causa petitorij & possessory debent coram eodem Iudice tractari, & per consequens eodem scribente Notario, per textum expressum, in l. nulli, C. de iudic. & in c. 1. de caus. poss. & propr. idque duplici ratione. Prima ne partes superfluis vexentur expensis: Secunda quia Iudex qui iam de possessorio cœpit cognoscere, magis est de negotio informatus.

Irem quia Iudex causæ præparantis est etiam Iudex causæ præparatæ. Gaill. lib. 1. obseruat. 3. n. 11. Post. de manuent. obseruat. 6. num. 3. Menoch. de arbit. cas. 371. numero 8. Et ad hoc ab eodem Menochio allegatur Igneus ad l. necessarios, §. non alias ff. ad S. C. Syllan.

Sed in hac facti specie contrarium, concludendum esse existimo. Primo quidem, quia inhibitis in casu proposito, statim acquieuit inhibitionibus, declarans se nolle donatarium turbare in sua possessione, sed duntaxat referuare sibi ius agendi separato iudicio ad nullitatem, seu rescissionem donationis, † Et sic cum causa possessory sit finita per talem declarationem, licuit hæredi nouum intentare iudicium super nullitate eiusdem donationis, ad instar illius legitimi contradictoris, qui finita missione in possessionem comparsens, non est illo iudicio audiendus, sed viâ ordinariâ alioque iudicio experiri cogitur, vt ostendit D. Argelus in suo eruditissimo tractatu de Legit. Contradict. qu. 2. art. 3. n. 123. Seu illius qui post additum pignus nouum iudicium coram quolibet Iudice competenti intentare potest, ex Castrenf. in l. à Dino Pio 15. §. si post additum ff. de iudic.

Et magis accedendo ad casum nostrum, hoc in nostris terminis tenuere plurimi DD. in cap. final. de iudic. concludentes licitum esse reo post finita causam possessionis, intentare iudicium proprietatis coram quocunque Iudice competenti per eum eligendo,